

Valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostolle

Viite: Asiantuntijapyyntö 1.10.2024.

Asia:

HE 109/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025.

Teema:

Ammatillinen koulutus (luvussa 29.20) sekä jatkuvan oppimisen ja aikuiskoulutuksen mahdollisuudet

Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry kiittää valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostoa mahdollisuudesta lausua otsikkoasiaan liittyen ja lausuu kunnioittaen seuraavaa:

OSKU suhtautuu kriittisesti hallituksen esitykseen eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025 tässä lausunnossa käsiteltävien asioiden osalta. Leikkaukset nuorilta ja opiskelijoilta tulevat arviomme mukaan lisäämään syrjäytymistä ja mielenterveysongelmia. Amatilliseen toiseen asteeseen kohdistuvat leikkaukset sen sijaan tulevat vaikuttamaan negatiivisesti koulutuksen laatuun ja heikentämään jatkuvaa oppimista.

Ammatillisen koulutuksen rahoitus

OSKU vastustaa vuoden 2025 valtion talousarvioon esitettyä yli 130 miljoonan euron leikkausta ammatilliseen koulutukseen. Leikkaukset koostuvat paitsi 120 miljoonan euron rahoitusleikkauksesta myös normien purun nimissä tehdyistä leikkauksista ja, sinänsä kannatettavan, maksuttoman toisen asteen rajaamisen perumisen korvaavista säästöistä. Toimenpide luo lisää esteitä työllistymiselle ja uudelleen kouluttautumiselle, koulutus- ja osaamistason nostolle ja jatkuvalle oppimiselle.

OSKU ei pidä mahdollisena hallituksen esityksessä esitettyä nuorten ammatillisen perustutkintokoulutuksen suojaamista esitetyiltä leikkauksilta. Niin kutsutun Amisreformin yhteydessä tehtyjen lakimuutosten seurauksena ammatillisessa koulutuksen lainsäädännössä ei ole enää erillistä ammatillista aikuiskoulutusta. Tämän valossa leikkausten kohdentamista puhtaasti jo aiemmin ammatillisen tutkinnon tai korkeakoulututkinnon suorittaneille, voidaan ammatillisen koulutuksen rahoituksen yleiskatteellisuuden vallitessa pitää arviomme mukaan mahdottomana. Opiskelijavuosien vähennys johtaa väijäämättä opetus- ja ohjaushenkilöstön vähentämiseen, joka tulee näkymään myös oppivelvollisten ja ensimmäistä ammatillista tutkintoaan suorittavien saaman opetuksen ja ohjauksen määrässä ja laadussa.

Hallitus on talousarvioesityksessään arvioinut 4 miljoonan euron säästöt normien keventämiselle ammatillisessa koulutuksessa henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelmia (HOKS) keventämällä ja osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmista luopumalla (ks. HE 112/2024 vp).

Huomautamme, että HOKS-suunnittelua ollaan keventämässä nimenomaan oppivelvollisten opiskelijoiden osalta siten, että aiemmin hankittua, esimerkiksi harrastuksissa kartutettua osaamista ei olisi enää velvoitetta tunnistaa ja tunnustaa. Toimelle on arvioitu taloudellisia vaikutuksia 3,5 miljoonaa euroa. Arvion todenmukaisuuden olettamana on, että kevennyksellä saavutetaan 3 työtuntia säästöä jokaista oppivelvollista opiskelijaa kohden HOKS-suunnittelussa (HE 112/2024 vp, 13).

OSKU pitää toimenpidettä ristiriitaisena ammatillisen koulutuksen valttikorttien – yksilöllisyyden, joustavuuden ja opiskelijälähtöisyyden – näkökulmista. Henkilökohtaisen osaamisen laaja tunnistaminen ja tunnustaminen on myös mahdollistanut tavoiteaikataulua nopeamman valmistumisen ja sujuvamman siirtymän työelämään. Toimenpiteestä hallituksen arvion mukaan koitua säästövaikutus on leikkaus nimenomaisesti ammatillisen koulutuksen oppivelvollisten opiskelijoiden ohjauksesta opintojen alkuvaiheessa. Emme yhdy hallituksen esityksen vaikutusarvioon, jonka mukaan toimella saavutettaisiin voimakkaampaa ryhmäytymistä opintojen alkuvaiheessa tai potentiaalisia opiskeluhyvinvointia parantavia vaikutuksia.

OSKU vastustaa esitettyä muutosta lakiin tutkinto- ja koulutuskohtaisten osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmien velvoittavuudesta luopumisesta. Esitetty muutos vaarantaa koulutuksen laadun ja arvioinnin tasa-arvoisuuden oppilaitosten välillä. Pahimmassa tapauksessa muutos vaikuttaa opiskelijoiden asemaan ammatillisen oppilaitoksen päättötodistusta valintaväylänä hyödyntävissä ammattikorkeakoulujen yhteishauissa. Muutos vaikeuttaa myös viranomaisen tehtävää arvioida koulutuksen järjestäjän valmiutta järjestää hakemiaan uusia tutkinto-oikeuksia.

Oppimisen tuen vahvistamisesta toisella asteella:

OSKU pitää hyvänä alkuna talousarvioesityksessä esitettyä 10 miljoonan euron lisäystä ammatillisen koulutuksen oppimisen tuen vahvistamiseen. Oppimisen tukeen tehtävä lisäys on kuitenkin kokonaiskuvassa riittämätön lisäpanostus. Kannustamme hallitusta ja asianosaisia valiokuntia tarkastelemaan ammatillisen koulutuksen roolia kokonaisvaltaisemmin osana työskentelyään kuluvalle vaalikaudella. OSKU katsoo, että ammatillisen koulutuksen rahoituksen jatkuvat leikkaukset edellyttäisivät laajamittaista visiotyötä siitä, mitä ammatilliselta koulutukselta halutaan nyt ja tulevaisuudessa. Katsomme, että ammatillinen koulutus paitsi oppivelvollisille myös aikuisille on välttämätöntä, jotta voimme nostaa osaamistasoamme.

Aikuiskoulutuksesta ja jatkuvasta oppimisestä:

OSKU on huolissaan hallituksen esittämistä leikkauksista ammatilliseen koulutukseen, ja etenkin aikuisille kohdentuvaan koulutukseen ja jatkuvaan oppimiseen. Ammatillisella koulutuksella on

Lausunto 7.10.2024

keskeinen rooli osaamisen kehittämisessä ja täydentämisessä, sekä sitä kautta Suomen osaamistason nostossa. Pidämme hallituksen esittämiä ja päättämiä toimia ammatillisen koulutuksen rahoituksen ja muun muassa aikuiskoulutustuen lakkauttamisen osalta kestävämmä, ja merkittäväällä tavalla jatkuvaa oppimista haittaavina toiminä.

Useat ammatillisen koulutuksen alat vaativat kelpoisuusehtojen täyttämistä tai ovat esimerkiksi fyysisesti tai psyykkisesti raskaita. Tällöin ajankohtaiseksi voi tulla alan vaihto ja kesken työuran uudelleen kouluttautuminen joko ammatillisessa koulutuksessa tai korkeakoulutuksessa. OSKU kannattaakin, että aikuiskoulutustuen tilalle kehitetään uusi, vähintään yhtä kattava tukimuoto, joka mahdollistaa aikuisiällä kouluttautumisen, alanvaihdon ja osaamistason noston ilman yksilöön kohdistuvaa merkittävää taloudellista haittaa.

Peräänkuulutamme pitkän jänteen parlamentaarista visiotyötä ammatillisen koulutuksen - erityisesti ammatillisen aikuiskoulutuksen - tulevaisuudesta. OSKU katsoo, että ammatillisen koulutuksen kokonaisuudessa lyhyellä aikavälillä tapahtuneet massiiviset muutokset, kuten amisreformi ja jatkuvat rahoitusleikkaukset, eivät tue tai mahdollista toiminnan pitkäjänteistä ja kestävää kehitystä.

Helsingissä 7.10.2024

Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry

Johanna Heikkinen
puheenjohtaja

Jere Liitiäinen
pääsihteeri

Lisätietoja:

Edunvalvonnan asiantuntija Onni Härkönen, onni.harkonen@osku.fi, 0447050474